

КЕРАМІКА ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено технологію виробництва кераміки трипільської культури.

Ключові слова: трипільська культура, кераміка, гончарство, посуд, глина, технологія, символіка.

Abstract

The article describes the technology of the production of ceramics of Trypillian culture.

Keywords: Trypillya culture, ceramics, pottery, dishes, clay, technology, symbolic.

Вступ

В час інформаційного прогресу, стрімкого розвитку технологій актуальним залишається дослідження трипільської культури, її побуту та кераміки. Саме кераміка є фактично візитівкою трипільської культури, адже вона досягла найбільшого розвитку і популярності в епоху енеоліту. Завдяки кераміці, що добре збереглась до нашого часу, можна встановити часові межі трипільської культури, її розвиток і занепад, особливості, побут – відновити картини життя та їхню історію, а головне, можна простежити вплив трипільської культури на українську.

Стаття має на меті розкриття особливостей кераміки трипільської культури.

Результати дослідження

Археологічні пам'ятки трипільської культури були відкриті В. Хвойкою наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Згідно з дослідженнями археологів, були висунуті гіпотези про появу перших «протоміст» на території України у ІV тис. до н.е. Було з'ясовано, що трипільці жили у двоповерхових будинках з виділенням окремих житлових кварталів. Учені дослідили досягнення племен трипільської культури в галузі землеробства, навіть появу садівництва і виноградарства, тваринництва, яскравий злет гончарного виробництва, обробки міді. Трипільська культура виявилась цивілізуючим фактором розвитку відтворюючого господарства на всій території Східної Європи та західної частини Північної Азії.

Яскравим виявом матеріального і культурного розвитку трипільців є їхнє керамічне виробництво. Учені налічують від 11 до 17 основних типів посуду трипільців. Це миски, кубки, вази, фруктівниці, амфори, зерновики, горщики, глечики, черпаки і навіть ложки, а також культовий посуд - «біноклі», жертівні столики, антропоморфні та зооморфні посудини. Маючи такий набір посуду, трипільський господар міг накрити стіл [2, с. 188].

Технологія виробництва кераміки має ряд послідовних операцій: вибір глини та її додаткова обробка, виготовлення форми, обробка поверхні, орнаментация і випал посудини. Для виготовлення столового посуду стародавнім керамістам потрібно було ретельно добирати глину з урахуванням не лише

можливостей її формування (пластичності), а також і стану маси при висиханні та випалі. Трипільські гончарі стали використовувати для виготовлення посуду сировину, яка створювалася шляхом змішування декількох сортів глини і була дуже пластичною. З неї можна було робити посуд навіть на гончарному колі, тонкостінний, якісний, який міг витримати високотемпературний випал [4, с. 211]. У технологічному плані трипільські гончарі при виробництві цієї категорії кераміки досягли найвищого рівня майстерності.

Посуд прикрашали орнаментом із хвилястих ліній і завитків, що виконували магічну роль оберегу, та сонячними символами. Серед орнаментальних знаків також є зображення тварин і людей [6, с. 7].

Доволі довго істориків, археологів та інших дослідників цікавить загадка так званого «біноклевидного» посуду. Інтрига стає більшою, як взяти до уваги, що біноклі не мають аналогів у жодній археологічній культурі. Через повну безпорадність та неможливість пояснити призначення цього посуду, учені зараховують його до предметів релігійного культу: вважають, що «біноклі» використовували для ритуалу викликання дощу [1, с. 6].

Пізніше економічна та суспільна криза наприкінці мідного віку зробила неможливим існування спеціалізованого гончарного ремесла і викликала регрес у цій галузі. Відбувається повернення до домашніх форм виробництва з характерними для нього ознаками - грубим, ліпленим від руки посудом без розпису та іншого вишуканого оздоблення. Це супроводжувалося відмовою від попередніх технологічних досягнень - зникають і гончарне коло, і двоярусні горни. На тисячоліття зникли рецепти приготування глини та фарб. І зовсім зникли вишукані та загадкові трипільські орнаменти. Лише деякі їхні елементи пережили тисячоліття, щоб дивувати нас у сакральному та декоративному мистецтві наступних епох.

Висновки

Таким чином, випалена на вогні глина була першим штучним матеріалом, а виготовлення глиняного посуду стало чи не найбільшим досягненням трипільців. Витончена за технічним рівнем виконання, розмаїттям і вибагливістю форм, орнаментальністю й художнім вирішенням живопису, саме кераміка є однією з найкolorитніших сторінок трипільської культури. Вона посідає одне з перших місць серед глиняного посуду первісних європейських племен.

Трипільська високомистецька традиція є органічно вплетеною в тисячолітній художньо-історичний процес і становить важливий чинник стильового і художнього розвитку українського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Букатова О. М. Декоративно-ужиткове мистецтво з методикою викладання / О. М. Букатова. – Ізмаїл, 2017. – 25 с.
2. Бурдо Н.Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік / Н.Б. Бурдо, М.Ю. Відейко – Харків: Фоліо, 2007. – 415 с.
3. Давня кераміка України: археологічні джерела та реконструкції. Ч. I / С. М. Рижов, Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко та ін.; НАН України, Ін-т археології. – Київ, 2001. – 238 с.
4. Рижов С. Трипільська цивілізація у спадщині України: матеріали наук-практ. конф. «Трипілля: до 110-річчя відкриття трипільської культури», 30-31 травня 2003 р./С.Рижов - К: Вид. центр «Просвіта», 2004. - С.211-212.
5. Сулик Н. І. Трипільська культура: гончарство, як вид декоративно-прикладного мистецтва, започаткований трипільцями / Н. І. Сулик // Історія України. – К. - 2000. – № 35. – С. 6–7.
6. Сідлецька Т. І. Історія української культури. Ч. I: навчальний посібник / Т. І. Сідлецька. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 119 с.

Горбачова Евеліна Олександрівна – студентка групи 2АКІТ-176, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: evelina10.10.99@gmail.com

Науковий керівник: **Сідлецька Тетяна Іванівна** - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Gorbachova Evelina O. - student of 2AKIT-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: evelina10.10.99@gmail.com.

Supervisor: ***Sidletska Tetyana I.*** - Ph. D. Art criticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.